

Elul hónap – és a lyukas zsákba öntött vagyon

Mi az első szó, ami a *tesuvával* [megtéréssel] és Elul hónappal kapcsolatban az eszünkbe jut?

Attól tartok, hogy csak keveseknek a *lelkesség* és a *remény*. Pedig pontosan ezért kaptuk az új esélynek ezt a fontos időszakát a Teremtőtől!

Chágáj próféta, aki a második Szentély építésének idején élt és működött, egy inspiráló próféciával illusztrálja azt az illúziót, amit a *jécer hárá* [rossz ösztön] kelt bennünk, hogy lehetőleg minél unalmasabbá és kellemetlenebbé tegye ezt a különleges lehetőséget:

„Vajon ilyenkor kell a jól megépített házatokban ülnötök, amíg ez a Ház [a Szentély] romokban áll? [...]”

Sokat vetettetek, de keveset arattatok, ettetek, de nem laktatok jól [...] és aki jól keres, az lyukas zsákba teszi.” (Chágáj 1:4-6)

A próféta elsősorban saját nemzedékéhez szól, akik nem iparkodtak eléggé részt venni a Szentély újjáépítésében. De üzenete minden nemzedékre érvényes:

a fontos jócselekedetet a jécer hárá unalmas színben tünteti fel előttünk, miközben más dolgokat, amik nem vezetnek valóságos boldogsághoz, érdekesnek állít be.

Ezért volt az, hogy Chágáj nemzedéke a Szentély építése iránt nem érdeklődött – ami per se szimbolikusan éppúgy érvényes ránk is. Hiszen a mi időnkben sem áll a Szentély, és ha igazán hinnénk benne, hogy a jócselekedeteinkkel érdemeket szerezhethünk az újjáépüléséhez, akkor jóval reményteljesebb lelkesedéssel lennénk képesek a Teremtő szolgálatára¹.

A közös és szent ügy építése helyett az emberek egy másik, hasonló építéssel vannak elfoglalva: a saját házuk építésével, saját mezejük bevetésével, saját kis „birodalmuk” építgetésével, amitől azt remélik, hogy siker és boldogság reményével kecsegtet.

Farnadi-Jerusálmi Aviya rajza. Köszönjük!!

Impresszum

Az *omek* szó jelentése: *mélység*. Az orti.hu célja a hagyományos zsidó értékek, autentikus tórai tanítások megjelenítése közérthető, modern formában. Elgondolkodtató, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Írta és szerkesztette: Szántó-Várnagy Binjamin, a Bét Jehuda közösség rabbija (Budapest, 1084 Scheiber Sándor utca 2.).

Megjelenik 150 példányban.

¹ Úgy látszik, hogy Chágáj nemzedéke sem igazán hitt abban, hogy felépülhet. A történelem az ő tévedésüket azonban már bebizonyította.

Chágáj próféciája azonban visszautasítja ezt az illúziót, és arra ösztönzi az embereket, hogy gondolják végig:

vajon ez a stratégiájuk mindezidáig képes volt arra, hogy elhozza azt a boldog létezést, amit eredetileg reméltek tőle?

A próféta hasonlata a „lyukas zsák”-ról, amibe a nagy büszkén megkeresett vagyunkat öntjük, igen mély és általános igazságra világít rá.

Általában azért kell *tesuvát* csinálnunk, megtérést gyakorolnunk, mert az élet valamilyen területén helytelenül cselekedtünk.

De miért tettük ezt? Legtöbbször azért, mert azt hittük, hogy ezáltal előrébb jutunk. Chágáj példájában ez a közös építkezés elhagyása a magáncélú építkezésért.

A mai világban talán az egyik leggyakoribb példája ennek az ilyen-olyan *csalások*: a közúti forgalomban, a munkaidőben, az egymással való beszédünkben. Átugrunk a jól lefektett szabályok felett, azért, hogy ezáltal saját magunk számára előnyt szerezzünk.

Amivel nem számolunk, az éppen Chágáj próféta lyukas zsákja.

Ha a Teremtő akaratát figyelmen kívül hagyjuk, mondván, hogy mi majd „okosabban megoldjuk”, akkor azon sem csodálkozhatunk, ha Ő is figyelmen kívül hagyja a mi akaratunkat, és nem sok áldást küld a tevékenységünkre.

Ezért hasonlítja a próféta ezt a trükkös erőfeszítést ahhoz, amikor az ember a jól megkeresett pénzt egy lyukas zsákba önti.

Ennek a mentalitásnak az ellentétét megtalálhatjuk a híres 48 út² egyikében: *ohév et hámésárim*, azaz az egyenesség szeretete.

Ha képesek vagyunk arra, hogy *megszeressük* az egyenességet, vagyis ne azért csináljuk, mert túlvilági jutalmat remélünk érte,

de még csak ne is azért, mert a Teremtő megparancsolta, hanem egyszerűen azért, mert szeretjük,

akkor mindjárt nem tűnik olyan vonzónak az a sok trükközés, útlevegás és ravaszkodás, amik átszövik életünket.

Elul hónap egyik nagy titka is ez. Ha *szeretjük* az egyenességet, akkor azt is tudjuk, hogy az Elul havi megtérésünk nem bonyolultabbá, hanem egyszerűbbé fogja tenni az életünket.

Nem új kötelezettségek kerülnek a terítékre, amik az érdekes dolgoktól fogják elvonni az energiáinkat, hanem az egyenesség, a jónak a megcselekvése, amit *szeretünk* – feltéve persze, hogy már *szeretjük* az egyenességet.

Ezért kulcsfontosságú ez a tulajdonság³, és alkalmas arra, hogy nemcsak eredményes, hanem örömteli Elul hónapban is lehessen részünk!

2 Az Atyák bölcs tanításai, a *Pirké Ávot* 6:6 misnája felsorolja azt a 48 utat, amivel a Tóra megszerezhető.

3 Egy másik alapvetés, amit Elullal kapcsolatban meg kell gondolnunk, az az *isméltődés problémája*. Hiszen tavaly ilyenkor is már átmentünk Elul hónapban, a nagyünnepeken, és előtte is, sok-sok éven, évtizeden át! És lehet, hogy nem érzékeljük azt, hogy sokkal jobbak lettünk ez idő alatt. Vajon valóban csak egyhelyben járnánk? És nem tudunk egyről a kettőre jutni?

Ha így érezzük, akkor azt is vegyük számításba, hogy mennyi mindent tapasztaltunk meg az utóbbi év leforgása alatt.

Ezeknek az élményeknek az átélése vajon nem formált minket, nem fejlesztett tovább? Fel kell tudnunk tételezni magunkról, hogy az új megtapasztalásainkkal felvértezve immár képesek lehetünk arra, amibe mindezidáig beletört a bicskánk.

A szegény ember „pompája” – felejtés és emlékezés

Közeledik *Ros Hásáná*, amit az „emlékezés napja”-nak is nevezünk⁴. Az *emlékezés* a tórai gondolkodásmond egyik fontos, központi fogalma. Először is, kötelességünk mindent megtennünk, hogy a Tóra szavaira emlékezzünk⁵.

Sok nagy Tóratudósról is úgy emlékezünk meg, hogy a memóriájuk kiemelkedő volt, és szinte bármilyen kérdés is adódott, mindig találtak a Tóra valamely szegletéből választ az adott helyzetre.

A személyes szellemi-erkölcsi fejlődésünknek is az emlékezés az egyik fontos záloga. Számos olyan információ van, amit az eszünkkel ugyan tudunk, de nem élnek bennünk olyan élenken, hogy egy valóságos élethelyzetben is tudjuk alkalmazni⁶.

Mindehhez képest meglepő lehet, hogy a mostani hetiszakaszban a *sichechá [felejtés]* micváját találhatjuk meg. Létezik ugyanis olyan szituáció, amikor nem *emlékezni*, hanem éppen *felejtani* micva:

„Amikor aratod meződet, és otffelejtesz egy kévét, ne térj vissza, hogy felvegyed. A jövővényé, árváé, özvegyé legyen [...]” (Mózes 5., 24:19)

A Tóra először a *gabona* aratása kapcsán fogalmazza meg az otffelejtés micváját. Utána azonban megismétli az *olajfa* és a *szőlő* aratására is.

Mindezekén túl, az olajfánál egy különleges, szokatlan szóhasználat is feltűnik: „*ne gyűjtsél [tefáér] utána*”, ahol a *tefáér* szó gyökbetűi megegyeznek a *peér* vagy *tiferet [dísz, pompa]* szó gyökbetűivel.

Mit jelent ez a furcsa fogalom? Hogyan lehetséges „díszesen felejtani”?

Magának a felejtésnek a célja az adakozás, egyfajta szociális érzékenység, ahogyan ezt a Tóra is leírja. Az egyik leggyakoribb nehézség az adakozás során az, hogy hogyan érezzünk együtt a szegény emberrel. Hiszen általában azt gondoljuk róla, hogy örülhet, ha van fedél a feje felett és van mit innia-ennie.

Ehhez képest sokszor találkozunk olyan szegény emberrel, aki nem az elvárásainknak megfelelően viselkedik, és többet követel mint az elvárható minimum. Ezt nehéz megértenünk: miért nem képes arra, hogy belássa, hogy ő szegény? Miért nem tud ennek megfelelően viselkedni?

Ennek a nehézségnek a megválaszolására említi meg a Tóra a *tiferet [pompa]* fogalmát, éppen az olaj adománya kapcsán – szemben a gabonával és a borral.

Egyértelmű, hogy a szegénynek szüksége van a *gabonára* azért, hogy képes legyen saját magát fenntartani. Sajnos a legtöbb szegény számára a saját helyzetének pszichológiai terhének elviseléséhez szükséges *bor*, alkohol szintén nélkülözhetetlennek számít.

4 Így nevezi a rabbinikus hagyomány imakönyveinkben. Ennek előképét a Tórában is megtaláljuk, ld. például Mózes 3., 23:24.

5 Ld. *Pirké Ávot* 3:8, Mózes 5., 4:9 alapján.

6 A *Meszilát Jesárim* című klasszikus filozófiai-etikai [*muszár*] könyv éppen ezt a témát állította bevezetője középpontjába.

De miért akar a szegény ember *olajat*? Egyáltalán, mit szimbolizál az olaj a Tóra rendszerében?

Két fő téma kapcsán említi a Tóra az olajat: a *világosság és értelem*, valamint a *felkenés és vezetés* kapcsán (a király valamint a főpap esetében).

Amikor egy szegény embert látunk, az ösztönös reakciónk az, hogy legyen szerény és elégedjen meg a helyzetével, vagy annak minimális javulásával. Ezzel az a probléma, hogy nem látjuk meg benne az *isteni kép-mást [celem Elokim]*, pedig a Tóra arra tanít minket, hogy az minden ember sajátja.

A szegényben csak a szegénységét látjuk, és nem feltételezzük azt, hogy értelmesebb,

bölcsebb lehet minálunk. Hiszen mi adunk neki, nekünk sikerült az életben egyről a kettőre jutnunk, ezért azt gondoljuk, hogy szükségszerű, hogy mi vagyunk az értelme-sebbsék.

Ez a hozzáállás azonban túlságosan leegyszerűsítő, hiszen a legtöbb ember nem okosabb vagy butább a másiknál, hanem jellemzően másfajta intellektuális képességekkel van megáldva: némely területeken az egyik gondolkodása élesebb, másokon a másiké.

Hasonlóan, attól, mert a szegény ember helyzete most éppen szegény, a Tóra szerint ugyanolyan *isteni lélek [nesámá]* van benne is, mint bármelyikünkben. Ezért várja el tőlünk a Tóra, hogy képesek legyünk ezt a méltóságot is látni benne.

Időpontok Budapesten:

Gyertyagyújtás **péntek este**: 17:39 és 18:41 között.

Szombat kimenetele: 19:44.

A *Smá Jiszráelt* olvassuk el legkésőbb szombat reggel 9:29-ig.

A zsinagógában **péntek este** 17:30-tól tanulunk, 18:00-tól imádkozunk.

Hétfőn és csütörtökön reggel 8:00-kor imádkozunk a *Rumbach utcai zsinagógában*.

Szombat reggeli ima a Bét Jehuda zsinagógában legközelebb (ebben a zsidó évben utoljára!):

JÖVŐ HÉTEN! Szeptember 21-én, Ki távo szombatján 9:00-kor.

Sábát sálom! Gut sábesz!

Az OMEK MAGAZIN III. évfolyam 49. számát

Eisler Gábor András adományozta

Rosenzweig Viktor

emlékének szentelve.

Legyen a tanulásunk, inspirációnk a lelkeik felemelkedésére!